

รูปแบบการดำเนินงานของทีมประสานวิชาการ โครงการร่วมสร้างชุมชนให้น่าอยู่ จังหวัดนครศรีธรรมราช

กำไล สมรักษ์ และ อุไร จรประพาฬ*

สำนักวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ อำเภอท่าศาลา
จังหวัดนครศรีธรรมราช 80160

*ผู้เขียนหลัก อีเมลล์: jurai@wu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการดำเนินงานของทีมประสานวิชาการโครงการร่วมสร้างชุมชนให้น่าอยู่ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง ได้แก่ ทีมประสานวิชาการ 14 คน ผู้รับผิดชอบโครงการของชุมชน 14 คน รวบรวมข้อมูลโดยการสังเกต สัมภาษณ์ สนทนากลุ่ม และศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการศึกษาพบรูปแบบการดำเนินงานของทีมประสานวิชาการที่สนับสนุนโครงการสร้างชุมชนให้น่าอยู่ ประกอบด้วย 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การพัฒนาข้อเสนอโครงการ เน้นการทำงานร่วมระหว่างทีมประสานวิชาการ ผู้รับผิดชอบโครงการ และชุมชน ระยะที่ 2 การดำเนินโครงการ เน้นการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามตัวชี้วัด ระยะที่ 3 การประเมินผล โดยประเมินตามตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ และความเข้มแข็งของชุมชน เป็นผลจากการสนับสนุนทั้งจากชุมชนและทีมประสานวิชาการ ดังนี้ 1) ทีมประสานวิชาการ มีทักษะที่สนับสนุนการสร้างชุมชนให้น่าอยู่เพิ่มขึ้น เพิ่มเครือข่ายและประสิทธิภาพงาน 2) ผู้รับผิดชอบโครงการ สามารถเป็นผู้นำดำเนินโครงการจนบรรลุตามตัวชี้วัด เพิ่มเครือข่าย และต่อยอดงานได้ 3) ชุมชน มีแกนนำที่มีศักยภาพในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ เกิดการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงตามตัวชี้วัด 4) ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงาน ได้แก่ ทีมงานที่เข้มแข็ง ความมุ่งมั่นของทีมงานในการพัฒนาชุมชน การบูรณาการสู่งานประจำ และ 5) ความท้าทายของการพัฒนาชุมชนเพื่อสร้างชุมชนน่าอยู่ในอนาคต คือ ความเข้าใจในบริบทชุมชน การประสานงานที่มีประสิทธิภาพ และการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ชุมชนมีส่วนร่วมจนสามารถจัดการตนเองได้

คำสำคัญ: จังหวัดนครศรีธรรมราช รูปแบบการดำเนินงาน ทีมประสานวิชาการ ชุมชนน่าอยู่

The Model of the Academic Coordination Team to Build Livable Communities Project, Nakhon Si Thammarat Province

Kamlai Somrak and Urai Jaraeprapal*

School of Nursing, Walailak University, Thasala District, Nakhon Si Thammarat Province, Thailand 80160

*Corresponding author's E-mail: jurai@wu.ac.th

Abstract

This qualitative research aimed to study the model of implementation among the academic coordination team (ACT) to build livable communities in Nakhon Si Thammarat province. Informants were purposively selected, comprising 14 persons from the academic coordination team and 14 persons from communities members who were responsible for community projects. Data were collected through observation, interview, group discussion, and documentary review, and were analyzed using the content analysis method. The major findings revealed that the implementation model among ACT supporting the community to complete the project was consisted of 3 phases. Phase 1 was the project development phase conducted in the collaboration between the ACT, the community-project undertakers and the community to create livable communities. Phase 2 was the project implementation phase focusing on building community capacity to achieve project indicators. Phase 3 is the evaluation phase assessing the success of the project based on indicators. The ACT performance resulted in the following outcomes: 1) The ACT had increasing of the supporting skills for communities, network and performance; 2) The community-project undertakers can lead the project to be successful, increasing network for continuous community development. 3) The communities' leader had capacity to manage activities and projects systematically. 4) Enabling factors for the successful model implementation among the ACT included the strength of the team, the team determination in community development, and the integration of community development activities into the everyday work. 5) The challenges for community development in the future involved the understanding of the community context, the effective coordination, the creation of the community learning process toward the community self-management.

Keywords: Nakhon Si Thammarat province, Operational model, Academic coordinated team, Livable communities

บทนำ

ชุมชนน่าอยู่ หมายถึง คนในชุมชนรู้จักใช้ข้อมูลเพื่อวางแผนจัดการอย่างเป็นระบบ เป็นขั้นตอน จัดการงาน คน เงิน โดยค้นหา เรียนรู้ เพื่อนำทุนและศักยภาพที่มีอยู่มาเป็นกลไกสนับสนุนการขับเคลื่อนชุมชน ให้สามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของคนในชุมชน จนส่งผลให้เกิดความอยู่ดีมีสุขของประชาชนในพื้นที่นั้นๆ และคนในชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานทุกขั้นตอน มีธรรมาภิบาล โปร่งใส ตรวจสอบได้ เพื่อให้เกิดการไว้วางใจ นำมาสู่การช่วยเหลือเกื้อกูลกันอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน (พงศ์เทพ สุธีรัฐภูมิ, 2556) จึงเห็นได้ว่า “การสร้างชุมชนน่าอยู่” เป็นกระบวนการสำคัญซึ่งนำไปสู่ความเป็นชุมชนเข้มแข็ง เพื่อให้คนในชุมชนมีสุขภาพ (ประเวศ วะสี, 2557) ซึ่งการสร้างชุมชนน่าอยู่ จำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพชุมชนให้มีคุณลักษณะพร้อมในการจัดการตนเอง ได้แก่ การมีความสัมพันธ์กันในชุมชน มีส่วนร่วมในการทำงาน ร่วมเรียนรู้วิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชน ร่วมวางแผนกำหนดเป้าหมายและขับเคลื่อนชุมชนให้บรรลุตามจุดหมายที่กำหนดไว้ ร่วมกันทบทวน แก้ไขการดำเนินงานเพื่อพัฒนากระบวนการจัดการ นำไปสู่การแก้ปัญหาในชุมชนจนเกิดการสร้างกลไกการพัฒนาเพื่อให้เกิดชุมชนเข้มแข็ง (พงศ์เทพ สุธีรัฐภูมิ, 2556)

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) มีหน้าที่ ริเริ่ม ผลักดัน กระตุ้น สนับสนุน และร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ในสังคม เพื่อขับเคลื่อนกระบวนการสร้างเสริมสุขภาพให้คนไทยมีสุขภาพดีครบ 4 ด้าน (กาย จิต ปัญญา สังคม) เพื่อสร้างประเทศไทยให้น่าอยู่ นำมาสู่การสนับสนุนงบประมาณให้แก่ชุมชนดำเนินโครงการ “ร่วมสร้างชุมชนให้น่าอยู่” ทั่วประเทศ โดยสถาบันจัดการระบบสุขภาพ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (สจร. มอ.) ทำหน้าที่เป็นศูนย์ประสานการดำเนินงานในเขตภาคใต้ ด้วยการจัดหาและพัฒนาความรู้ ทักษะในการสร้างชุมชนให้น่าอยู่แก่ทีมประสานวิชาการ เพื่อทำหน้าที่สนับสนุนวิชาการ ให้การปรึกษา กระตุ้น ติดตาม หนุนเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนที่รับทุนจากสำนักงานสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ สำหรับจังหวัดนครศรีธรรมราชมีทีมประสานวิชาการที่มาจากหลากหลายภาคส่วน ได้แก่ คณาจารย์สาขาวิชาการพยาบาล ชุมชน สำนักวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ นักวิชาการจากมหาวิทยาลัยทักษิณ นักวิชาการสาธารณสุข และองค์กรชุมชนเข้าร่วมเป็นทีมงาน จึงเป็นที่มาของการ

พัฒนาศักยภาพทีมประสานวิชาการให้มีทักษะการสังเคราะห์ข้อมูลในพื้นที่เชิงระบบ การสังเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาสำคัญ เพื่อการพัฒนาข้อเสนอโครงการ การวิเคราะห์โครงการ การติดตามประเมินผล การเขียนรายงานผลการติดตาม การเขียนสังเคราะห์โครงการ และการวิเคราะห์จุดเด่นเพื่อนำข้อมูลพัฒนา มาปฏิบัติให้สอดคล้องกับการติดตามสนับสนุนตามบริบทของพื้นที่ รวมทั้งการวิเคราะห์บทเรียนโครงการเพื่อนำไปสู่การพัฒนานวัตกรรม และพัฒนาต่อเนื่อง (พงศ์เทพ สุธีรัฐภูมิ และคณะ, 2557)

ในช่วง พ.ศ. 2553 – 2556 ชุมชนในจังหวัดนครศรีธรรมราชได้รับทุนสนับสนุน จำนวน 206 โครงการ และในช่วง พ.ศ. 2556 – 2558 ได้รับทุนสนับสนุน จำนวน 135 โครงการ จากข้อมูลผลการดำเนินโครงการ ผลลัพธ์ที่สะท้อนให้ทราบว่า ผู้นำชุมชนที่มีความสามารถในการพัฒนาชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง มีจำนวน 130 โครงการ (ร้อยละ 96.30) แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของทีมประสานวิชาการจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการใช้หลักการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน (Strengthening community action) ผ่านกระบวนการต่างๆ ทำให้ชุมชนเรียนรู้ข้อมูลของชุมชนเอง จนเกิดความตระหนักต่อปัญหา เกิดทักษะในการแก้ปัญหา ทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมายของชุมชนน่าอยู่ โดยการช่วยสนับสนุนผู้รับผิดชอบโครงการ ให้สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ จัดทำข้อมูลชุมชน กำหนดเป้าหมายและวิธีพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม วางแผน ติดตาม ประเมินผล ทบทวนและปรับปรุงการดำเนินงานในโครงการได้อย่างต่อเนื่อง สามารถตอบทบทวน เขียนรายงานสรุปบทเรียนที่ดี และสามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินศักยภาพความสำเร็จของโครงการจนเกิดผลสำเร็จ และชุมชนมีความตื่นตัวในการจัดการตัวเอง สามารถจัดการคน สิ่งแวดล้อม โดยใช้กลไกเพื่อช่วยให้มีการจัดการอย่างต่อเนื่อง มีบทเรียนเป็นตัวอย่างในพื้นที่ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทีมประสานวิชาการมีความสำคัญ เพราะเป็นกลไกที่ช่วยผลักดันให้ชุมชนเข้มแข็ง จากการสร้างและกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วม เป็นหุ้นส่วนในการร่วมเรียนรู้ ทำงานด้วยกันจนชุมชนสามารถสร้างนโยบาย ระบบ และสิ่งแวดล้อมที่สนับสนุนให้เกิดการดูแลและการสร้างเสริมสุขภาพชุมชนได้ (National Association of Chronic Disease Directors, 2013) ตลอดจนสร้างความสัมพันธ์แบบให้การปรึกษา มีอิทธิพลในเชิงบวกต่อการพัฒนาผลลัพธ์ที่คาดหวัง (Rhodes et al, 2011) ให้คำปรึกษาจนช่วยให้บุคคลมีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้น (Kim & Zabelina, 2011)

จากผลการดำเนินงานข้างต้น ชี้ชัดว่าทีมประสานวิชาการ จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นกลไกสำคัญในการสนับสนุนให้ชุมชนดำเนินโครงการจนสำเร็จเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งกระบวนการดำเนินงานแต่ละโครงการย่อมมีความเฉพาะเจาะจงตามบริบทของพื้นที่ ดังนั้นคณะผู้วิจัยจาก สจรส. มอ. และสำนักวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ จึงศึกษา “รูปแบบการดำเนินงานของทีมประสานวิชาการโครงการร่วมสร้างชุมชนให้น่าอยู่ จังหวัดนครศรีธรรมราช” ถึงแนวทางการดำเนินการ เพื่อให้ได้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงาน ปัจจัยเงื่อนไขที่ส่งผลต่อความสำเร็จและปัญหาอุปสรรคต่อการดำเนินงานของทีมประสานวิชาการในการสนับสนุนการดำเนินโครงการของชุมชน เพื่อใช้ความรู้เหล่านี้สำหรับเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพทีมประสานวิชาการ โครงการร่วมสร้างชุมชนให้น่าอยู่ของภาคใต้ตอนบน ซึ่งเป็นโครงการต่อเนื่องในระยะสามปีหลังจากนี้ เพื่อให้ทีมประสานวิชาการรุ่นใหม่ได้เรียนรู้และใช้แนวทางเหล่านี้ในการสนับสนุนวิชาการให้กับชุมชนในระยะถัดไป รวมทั้งเผยแพร่องค์ความรู้ให้กับผู้ที่สนใจพัฒนาสุขภาวะชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

การศึกษารูปแบบการดำเนินงานของทีมประสานวิชาการที่สนับสนุนให้ชุมชนดำเนินโครงการจนสำเร็จตามเป้าหมาย มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อค้นหาบุคคล กลุ่มคน องค์กร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของทีมประสานวิชาการ 2) เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานของทีมประสานวิชาการในการสนับสนุนชุมชนจนสามารถดำเนินงานโครงการสำเร็จ 3) เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของทีมประสานวิชาการต่อภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง 4) เพื่อศึกษาปัจจัย เงื่อนไขความสำเร็จที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของทีมประสานวิชาการ

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจงจำนวน 2 กลุ่ม คือ ทีมประสานวิชาการ และ ผู้รับผิดชอบโครงการ รวม 28 คน ดังนี้

1) ทีมประสานวิชาการจากหน่วยงานต่างๆ 14 คน ดังนี้ สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ 2 คน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 5 คน มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ 2 คน โรงพยาบาลชุมชน 1 คน ศูนย์อนามัยที่ 11 1 คน มหาวิทยาลัย

ทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง 1 คน ศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชน นครศรีธรรมราช 1 คน องค์กรชุมชนจังหวัดพัทลุง 1 คน

2) ผู้รับผิดชอบโครงการ จำนวน 14 ชุมชน ชุมชนละ 1 คน ดังนี้ 1) บ้านเกาะรุ้ง ตำบลบ้านใหม่ อำเภอปากพนัง 2) บ้านชะเอียน ตำบลปากพนัง อำเภอเมือง 3) บ้านตุล ตำบลบ้านตุล อำเภอชะอวด 4) บ้านควนพัง ตำบลควนพัง อำเภอร่อนพิบูลย์ 5) บ้านสหกรณ์ ตำบลเขาขาว อำเภอทุ่งสง 6) บ้านยวนแหล ตำบลโพธิ์เสด็จ อำเภอเมือง 7) ชุมชนบางฉนาก ตำบลปากพนัง อำเภอปากพนัง 8) บ้านท่าใหญ่ ตำบลท้องลำเจียก อำเภอเชียรใหญ่ 9) บ้านปลักจอก ตำบลไทยบุรี อำเภอท่าศาลา 10) บ้านสามร้อยกล้า ตำบลหินตก อำเภอร่อนพิบูลย์ 11) บ้านนาพา ตำบลถ้ำพรรณรา อำเภอถ้ำพรรณรา 12) บ้านดอนโรง ตำบลเขาพระบาท อำเภอเชียรใหญ่ 13) บ้านหลาแขก ตำบลหินตก อำเภอร่อนพิบูลย์ 14) บ้านดินคลอง ตำบลอินคีรี อำเภอพรหมคีรี

การเข้าถึงผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยแนะนำตัว ทำความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูล สังเกตและเข้าร่วมกิจกรรมของทีมประสานวิชาการ ผู้รับผิดชอบโครงการ จนได้รับความไว้วางใจ บอกเล่าเรื่องราวต่างๆ ให้รับรู้ จากนั้นจึงเริ่มตั้งคำถามที่ต้องการศึกษา และศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากข้อเสนอดังกล่าว เอกสารรายงานในระบบฐานข้อมูลออนไลน์ ประกอบกับการบอกเล่าจากบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เห็นข้อมูลที่หลากหลาย ช่วยให้สามารถทำความเข้าใจ และตีความหมายได้อย่างลึกซึ้ง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) ผู้วิจัยเป็นเครื่องมือหลักในการใช้เครื่องมือ โดยพัฒนาตนเองให้เป็นนักวิจัยที่มีคุณภาพด้วยการเรียนรู้แนวคิด ทฤษฎีและฝึกทักษะการวิจัยเชิงคุณภาพ 2) แนวคำถามเพื่อสัมภาษณ์เชิงลึก สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลในทีมประสานวิชาการ และผู้รับผิดชอบโครงการ 3) แนวทางการสนทนากลุ่ม ตามประเด็นที่วิเคราะห์ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก 4) แบบบันทึกภาคสนาม ซึ่งบันทึกประเด็นหลัก และรายละเอียดของข้อมูลที่ได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม เพื่อให้เห็นเรื่องราวการดำเนินงานของทีมประสานวิชาการภายใต้บริบทการสร้างชุมชนให้น่าอยู่ จังหวัดนครศรีธรรมราช 5) แนวทางการศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น โครงการร่วมสร้างชุมชนให้น่าอยู่ทั้ง 14 โครงการ รายงานผลการติดตามของทีมประสานวิชาการ เป็นต้น

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย การสังเกต สัมภาษณ์ และสนทนากลุ่มเพื่อศึกษาพฤติกรรมกรรมการสนับสนุนของทีมประสานวิชาการต่อผู้รับผิดชอบโครงการและชุมชน การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มทั้งจากทีมประสาน

วิชาการและผู้รับผิดชอบโครงการ การศึกษาเอกสาร รายงานระบบฐานข้อมูลออนไลน์ที่เกี่ยวข้อง และบันทึกข้อมูลภาคสนาม โดยผู้วิจัยขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลบันทึกเทป เพื่อจัดเก็บข้อมูลให้ครอบคลุม

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพของ Miles & Huberman (1994) โดยอ่านข้อมูลที่ได้จากการจัดเก็บ แยกแยะเพื่อให้เห็นองค์ประกอบของข้อมูลทั้งหมด จำแนกข้อมูลเป็นประเด็นหลัก ประเด็นย่อย สรุปกระบวนการ และผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของทีมงานวิชาการ โครงการร่วมสร้างชุมชนให้น่าอยู่

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของงานวิจัย ใช้การตรวจสอบสามเเล้ว เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลตามแหล่งที่มา ใช้ข้อมูลจากทีมงานวิชาการ ผู้รับผิดชอบโครงการ และผู้ที่เกี่ยวข้อง และใช้การเก็บข้อมูลหลากหลายวิธีเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ

จริยธรรมการวิจัย ได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ เลขที่ 59/039 วันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2559

ผลการวิจัย

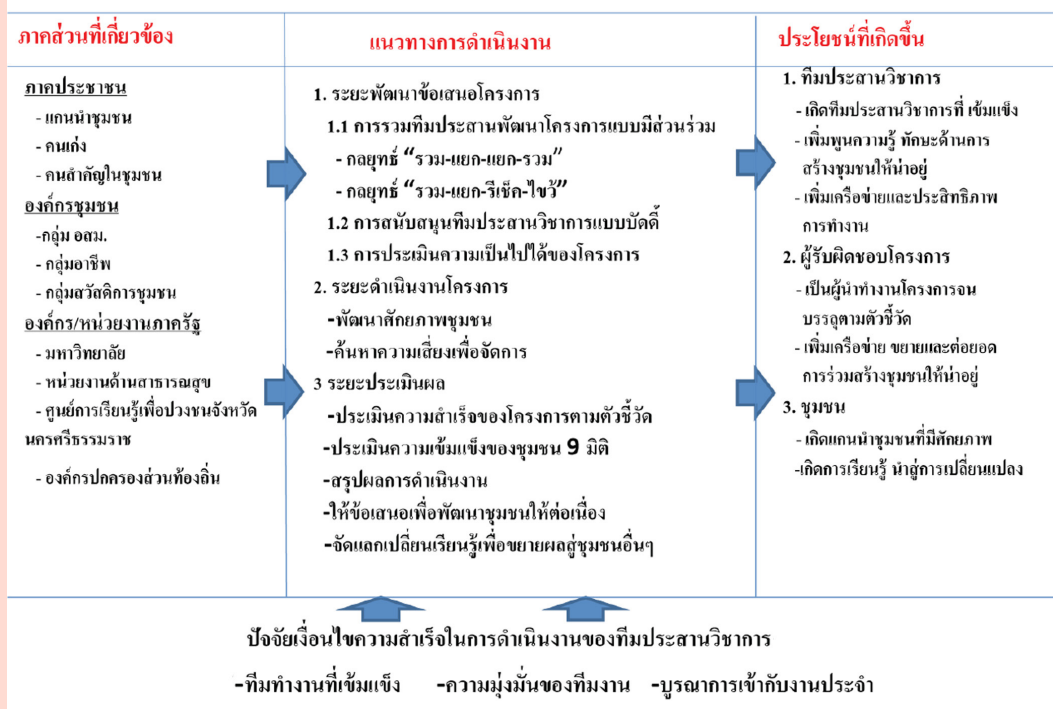
จากการสังเกต สัมภาษณ์ สนทนากลุ่มที่มประสานวิชาการ ผู้รับผิดชอบโครงการ และการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง สะท้อนให้เห็นว่า มีบุคคล กลุ่ม องค์กร หน่วยงานหลายภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของทีมงานวิชาการ แนวทางการดำเนินงาน ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น และปัจจัยเงื่อนไขความสำเร็จในการดำเนินงานของทีมงานวิชาการ ดังแสดงในภาพที่ 1

จากภาพที่ 1 สามารถอธิบายรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1) บุคคล กลุ่ม องค์กร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของทีมงานวิชาการ ประกอบด้วยหลายภาคส่วน ได้แก่ ภาคประชาชน องค์กรชุมชน องค์กรและหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งแต่ละภาคส่วนได้เข้าร่วมกิจกรรม สนับสนุนการดำเนินงานของทีมงานวิชาการ ตามบทบาทหน้าที่ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1) ภาคประชาชน ได้แก่ แกนนำ คนเก่ง คนสำคัญ ในชุมชน กลุ่มคนเหล่านี้ ถือเป็นทุนและศักยภาพสำคัญสำหรับ

รูปแบบการดำเนินงานของทีมงานวิชาการโครงการร่วมสร้างชุมชนให้น่าอยู่จังหวัดนครศรีธรรมราช

ภาพที่ 1 รูปแบบการดำเนินงานของทีมงานวิชาการ โครงการร่วมสร้างชุมชนให้น่าอยู่ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ทีมประสานวิชาการที่ต้องค้นหาให้พบ เพื่อประสานความร่วมมือในการดำเนินโครงการ ประกอบด้วย ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้นำที่ได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน เป็นต้น ... “คนเก่งในชุมชนแต่ละคน เขามีทุนเดิมอยู่ บางคนเคยเป็นนายกมาก่อน เขาเป็นภาคประชาชน ต้องไม่ลืม เข้าไปชวนเขาเป็นเครือข่ายในการประสานงาน...” (ทีมประสานวิชาการ รหัส 030)

1.2 องค์กรชุมชน ได้แก่ กลุ่มต่างๆ ในชุมชน เช่น กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) กลุ่มอาชีพ กลุ่มสวัสดิการชุมชน เป็นต้น กลุ่มเหล่านี้คือกลุ่มเป้าหมายที่ทีมประสานวิชาการต้องเข้าไปประสานเพื่อให้เป็นผู้เข้าร่วมโครงการ ... “องค์กรชุมชนที่เราต้องไปหาก่อนเวลาจะชวนชุมชนทำโครงการคือ อสม. และกลุ่มการเงิน เช่น กลุ่มสวัสดิการชุมชน เพราะเขารวมคนกันทำกิจกรรมอยู่แล้ว เราเข้าไปร่วมได้ง่าย...” (ทีมประสานวิชาการ รหัส 011)

1.3 องค์กรและหน่วยงานภาครัฐ ประกอบด้วย มหาวิทยาลัย หน่วยงานด้านสาธารณสุขและศูนย์การเรียนรู้ เพื่อปวงชนจังหวัดนครศรีธรรมราช องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) โดยแต่ละภาคส่วน มีส่วนร่วมในการดำเนินการกับทีมประสานวิชาการเพื่อร่วมสร้างชุมชนให้น่าอยู่ตามบทบาทหน้าที่ดังต่อไปนี้

1.3.1) มหาวิทยาลัย ได้แก่ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และมหาวิทยาลัยทักษิณ โดยกลุ่มคนจากหน่วยงานเหล่านี้มีส่วนช่วยพัฒนาความรู้และทักษะให้ทีมประสานวิชาการจนสามารถทำงานร่วมกับชุมชน ติดตามสนับสนุนผู้รับผิดชอบโครงการให้ดำเนินงานสำเร็จ

... “เราเรียนรู้การทำงานกับอาจารย์จากมหาวิทยาลัยของภาคใต้ที่ทำงานชุมชนมารวมตัวกัน มีมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ...” (ทีมประสานวิชาการ รหัส 020)

... “มหาวิทยาลัยพัฒนาเรา โดยใส่กลยุทธ์เวลาลงพื้นที่ให้เราทำงานกับชุมชนให้ได้...” (ทีมประสานวิชาการ รหัส 011)

1.3.2) หน่วยงานด้านสาธารณสุข และศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชน ได้แก่ สาธารณสุขอำเภอ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) โรงพยาบาลชุมชน ศูนย์อนามัยที่ 11 และศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชนจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยบุคลากรจากหน่วยงานเหล่านี้ (เจ้าหน้าที่สาธารณสุข นักวิชาการสาธารณสุข พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในชุมชน และนักวิชาการอิสระ) มีบทบาทหน้าที่ในการหนุนเสริมให้ผู้รับผิดชอบโครงการและชุมชนได้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงระบบ ใช้ข้อมูลของชุมชนในการพัฒนาข้อเสนอโครงการ เพื่อขอสนับสนุน

งบประมาณจาก สสส. เมื่อโครงการผ่านการอนุมัติงบประมาณแล้ว ทีมงานเหล่านี้ทำหน้าที่ติดตาม หนุนเสริม สนับสนุนให้ชุมชนสามารถดำเนินโครงการจนสำเร็จ บันทึกผลการติดตามวิเคราะห์จุดเด่นการดำเนินงานของแต่ละชุมชน เพื่อหาโอกาสในการพัฒนาเป็นนวัตกรรมในระยะถัดไป

1.3.3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ที่ชุมชนผู้รับทุนในเขตพื้นที่รับผิดชอบของ อปท. นั้นๆ หน่วยงานนี้มีบทบาทในการดำเนินงาน โดยส่งเจ้าหน้าที่ในสังกัดเข้าร่วมกิจกรรม ตลอดจนให้การสนับสนุนด้านข้อมูล งบประมาณ และทรัพยากรต่างๆ เพื่อให้การดำเนินโครงการเป็นไปตามเป้าหมาย ... “เข้าไปในชุมชน ถ้าไม่ประสาน กับ อปท. จะได้ข้อมูลไม่ชัด แล้วไม่มีแนวร่วมทำงานเลย...” (ทีมประสานวิชาการ รหัส 011)

... “เข้าไปพบกับนายก อปท. เพื่อบอกว่ามีโครงการของ สสส. เพื่อให้ส่งทีมเข้ามาร่วมเป็นส่วนหนึ่งของโครงการ...” (ทีมประสานวิชาการ รหัส 008)

... “การได้มาซึ่งโครงการของผมคือวิ่งเข้าหานายก อบต. ให้ช่วยทั้งข้อมูล คน และบางครั้งก็เงินด้วย...” (ทีมประสานวิชาการ รหัส 011)

2) แนวทางการดำเนินงานของทีมประสานวิชาการ เป็นกระบวนการที่ทีมประสานวิชาการ หนุนเสริม เพิ่มศักยภาพ โดยเน้นการเพิ่มพลังอำนาจให้กับผู้รับผิดชอบโครงการ และชุมชนให้สามารถดำเนินโครงการจนสำเร็จตามเป้าหมาย ประกอบด้วย 3 ระยะ ได้แก่ 1) ระยะพัฒนาข้อเสนอโครงการ 2) ระยะดำเนินโครงการ 3) ระยะประเมินผล ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1) ระยะพัฒนาข้อเสนอโครงการ ทีมประสานวิชาการเน้นการทำงานร่วมกันระหว่างผู้รับผิดชอบโครงการ และชุมชนเพื่อพัฒนาข้อเสนอโครงการให้มีคุณภาพ จนสามารถผ่านการอนุมัติจาก สสส. ดังนั้น ในขั้นตอนนี้ทีมประสานวิชาการดำเนินงานใน 3 ลักษณะ คือ 1) การรวมทีมพัฒนาโครงการแบบมีส่วนร่วม 2) การสนับสนุนทีมประสานวิชาการแบบบัดดี้ 3) การประเมินความเป็นไปได้ของโครงการ ดังแสดงในภาพที่ 2

2.1.1) การรวมทีมพัฒนาโครงการแบบมีส่วนร่วม คือ แนวทางการทำงานที่ทีมประสานวิชาการร่วมมือกันพัฒนาโครงการให้มีคุณภาพ โดยใช้กลยุทธ์ “รวม-แยก-แยก-รวม” และ “รวม-แยก-รีเช็ค-ไขว้” ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) กลยุทธ์ “รวม-แยก-แยก-รวม” เป็นการจัดเวทีพัฒนาข้อเสนอโครงการจำนวน 4 ครั้ง ประกอบด้วย “รวม” เป็นการจัดเวทีในภาพรวมทั้งจังหวัดจำนวน 2 ครั้ง

ภาพที่ 2 การดำเนินงานของทีมประสานวิชาการ ในระยะพัฒนาข้อเสนอโครงการ ดำเนินการในชุมชนบ้านเกาะรัง ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางพลี จังหวัดนครศรีธรรมราช

เพื่อสร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชน และทีมประสานวิชาการ โดยการรวมครั้งแรก มีเป้าหมายเพื่อให้ทีมประสานวิชาการและทุกชุมชนร่วมกันทำความเข้าใจแนวทางการพัฒนาข้อเสนอโครงการให้ตรงกันในทุกประเด็น ส่วนการรวมตัวครั้งที่สอง เป็นการกลับมารวมตัวกันอีกครั้งหลังจากแต่ละคนแยกไปทำงานในชุมชนแล้ว เพื่อสรุปและนำเสนอผลการพัฒนาข้อเสนอโครงการของแต่ละชุมชนอีกครั้ง “แยก” เป็นกิจกรรมที่ทีมประสานวิชาการแต่ละคน ร่วมกับผู้รับผิดชอบโครงการและแกนนำของโครงการ แยกกันลงไปในชุมชน เพื่อหาเวทีประชาคมให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลการได้รับทุนสนับสนุนจาก สสส. และร่วมกันค้นหาข้อมูล ปัญหา ความต้องการ ทุนและศักยภาพ แนวทางการพัฒนาที่ชุมชนต้องการ โดยกิจกรรม “แยก” นี้ ทีมประสานวิชาการต้องดำเนินการอย่างน้อย 2 ครั้งเพื่อให้ชุมชนรับรู้ข้อมูลและเข้าร่วมกิจกรรมให้มากที่สุด

...“การทำแบบ “รวม-แยก-แยก-รวม” นี้ทำทั้งที่เลี้ยงและผู้รับทุน อันที่สองเป็นการ “รวม-แยก-รีเช็ก-ไขว้” ที่เลี้ยงพัฒนาร่วมกันในกลไกของพี่เลี้ยงซึ่งไม่มีผู้รับทุนอยู่”... (ทีมประสานวิชาการ รหัส 006)

...“เราทำทั้งสองแบบ เราเอามายำ เราเอามาทำใหม่ คือว่า รวมคือรวมทำความเข้าใจ รวมพร้อมกัน เมื่อทำความเข้าใจเสร็จแล้วให้แยกไปทำรายบุคคลโดยไปทำเป็นทีมเล็กๆ เองเอง”... (ทีมประสานวิชาการ รหัส 029)

...“คือแยก แยกไปทำของตัวเองมาก่อน แล้วนำของทั้งหมดมาเรียนรู้ร่วมกัน”... (ทีมประสานวิชาการ รหัส 029)

...“การรวมมีทั้งรวมเพื่อพัฒนาเชิงคุณภาพ เช่น สมมุติว่ามีเป้าหมาย มีประเด็น หรือข้อมูล เขามีครบหรือยัง ในเชิงปริมาณ โครงการนั้นครบไหม ประเด็นครบไหม แก่นนำครบไหม ทีมครบไหม การรวมเชิงคุณภาพนั้นจะทำให้ประเด็นที่เราทำนั้นกระจายหรือว่ามีความเข้มข้น ในสิ่งที่เขาคิดมาจากเดิมง่าย ๆ หรือมันเป็นอะไรที่เราคิดว่าไม่สมดุลไม่ครบถ้วน แต่ว่าเราจะมาร่วมกัน และช่วยกันคิดในประเด็นนั้นให้เข้มข้นขึ้น ให้มีคุณภาพมากขึ้น”... (ทีมประสานวิชาการ รหัส 007)

...“แยกไปทำของตัวเองมาก่อน แล้วนำของทั้งหมดมาเรียนรู้โดยใช้วิธีการไขว้ทีม”... (ทีมประสานวิชาการ รหัส 029)

2) กลยุทธ์ “รวม-แยก-รีเช็ก-ไขว้” คือ การดำเนินงานเฉพาะของทีมประสานวิชาการเพียงกลุ่มเดียว โดยการ “รวม” เพื่อให้ทีมประสานวิชาการ ปรับความเข้าใจและข้อคิดเห็นให้ตรงกัน และ “แยก” เพื่อไปทำกับชุมชน เมื่อได้ข้อมูลแล้วนำมาช่วยกัน “รีเช็ก” ความถูกต้อง และ “ไขว้” เพื่อให้แต่ละคนช่วยกันอ่านโครงการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในทีมประสานวิชาการ เพื่อหาจุดด้อยจุดเด่นของแต่ละพื้นที่

...“เรามารวมตัวกันเฉพาะพี่เลี้ยงทั้งหมด ไม่เอาชุมชนเข้ามา เพื่อทำความเข้าใจแนวทาง ทิศทางการพัฒนาโครงการ

ให้ตรงกันก่อน แล้วก็แยกย้ายกันไปทำของตัวเองมาก่อน หลังจากนั้นนำของทั้งหมดมารวมเรียนรู้กัน ร่วมเรียนรู้โดยใช้วิธีการไขว้ทีม คือช่วยกันอ่าน ช่วยกันให้ข้อเสนอแนะ แนวทางการปรับแก้เพื่อให้โครงการนั้นออกมาดีที่สุด"... (ทีมประสานวิชาการ รหัส 030)

...“รีเช็คก็คือตรวจสอบ มีการทบทวน เราช่วยกันทบทวนทั้งหมด”... (ทีมประสานวิชาการ รหัส 029)

2.1.2) การสนับสนุนทีมประสานวิชาการแบบ บัดดี เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างทีมประสานวิชาการที่ทำงานมาก่อน กับผู้ที่เริ่มทำงานใหม่ โดยผู้ที่มีประสบการณ์จะเป็นผู้สอนงานในขณะทำเวทีประชาคม เพื่อให้ได้ข้อมูลประกอบการพัฒนาข้อเสนอโครงการ และช่วยให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงโครงการ ก่อนจะนำโครงการที่พัฒนาเข้าสู่เวทีในภาพรวมจังหวัด สิ่งเหล่านี้ช่วยให้ผู้เริ่มทำงานใหม่มีความมั่นใจในการทำงานมากขึ้น

...“เรามีระบบบัดดีที่ช่วยให้น้องใหม่มีที่พึ่งในการทำโครงการให้ดี ระบบนี้เป็นการเชื่อมต่อระหว่างโครงการที่ประเด็นคล้ายกันเราจะมีเหมือนบัดดี มีความสนิทเป็นส่วนตัวและปรึกษากันช่วยเหลือกัน ในส่วนที่เป็นโครงการที่มีความแตกต่างกันให้ช่วยดูเพื่อจะได้มีข้อคิดเห็นที่หลายมุมมอง”... (ทีมประสานวิชาการ รหัส 007)

2.1.3) การประเมินความเป็นไปได้ของโครงการ เป็นขั้นตอนที่ทีมประสานวิชาการร่วมกันประเมินความเป็นไปได้ของโครงการ โดยพิจารณาจากความพร้อมของคณะทำงานในชุมชนว่ามีจำนวนเพียงพอ และมีกิจกรรมที่สะท้อนให้เห็นผลลัพธ์ของโครงการตามที่กำหนดไว้

...“พอมาทั้งประชาสัมพันธ์แล้ว ต้องดูปัจจัยในหมู่บ้านว่าพร้อมไหม ที่เหลี่ยมนั้นจะต้องไปทำการบ้านให้ดี ก็คือทุกคนจะลงชุมชนก็ครั้งก็ได้ ให้แน่ใจว่าคนในชุมชนพร้อมที่จะทำงาน มีคนทำงาน ประเมินว่าโครงการที่เราจะไปเป็นพี่เลี้ยงนั้น ที่ทำกับเรานั้นมีทีมพร้อมไม่พร้อม ต้องประเมินหมดและมีความเป็นไปได้ไหมทั้งผลลัพธ์ที่คาดหวังไว้ แล้วกิจกรรมที่ออกแบบไว้นั้นมันช่วยให้เกิดผลลัพธ์ได้”... (ทีมประสานวิชาการ รหัส 029)

...“เรามีตัวชี้วัดในการพัฒนาศักยภาพพื้นที่ว่าจะไม่มีการยุติโครงการ”... (ทีมประสานวิชาการ รหัส 006)

2.2) ระยะดำเนินโครงการ เป็นระยะที่ทีมประสานวิชาการ ให้การสนับสนุนชุมชนในพื้นที่ เน้นเรื่องการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อให้ดำเนินงาน บรรลุตามตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ ค้นหาความเสี่ยงเพื่อจัดการให้โครงการสามารถดำเนินการจนแล้วเสร็จ โดยพิจารณาความเสี่ยงด้านการเงิน ด้านกิจกรรม

ตามช่วงเวลา และด้านผลลัพธ์ แล้วบันทึกรายงานผลการติดตามชุมชน ดังแสดงในภาพที่ 3

...“พวกเราต้องลงไปตามโครงการของชุมชนบ่อยๆ จำนวนครั้งที่ลงมากกว่าที่ สจรส.มอ.กำหนดไว้มากเลย ทุกคนจะลงก็ครั้งก็ได้ แต่ว่าต้องไปเพื่อประเมินว่าโครงการนั้น จะดำเนินการจนสำเร็จได้ไหม มีความเสี่ยงจะล้มไหม มันเสี่ยงด้านการเงินไหม โปร่งใสรีเปล่า แล้วจะบรรลุตามตัวชี้วัดไหม แล้วทำไปตามกำหนดเวลาไหมรีบแก้ไขปัญหายุ่งยากที่พบ หรือดำเนินการล่าช้าก็ต้องกระตุ้นผู้รับผิดชอบให้รีบทำให้เป็นไปตามโครงการที่เขาเขียนไว้ให้ได้”... (ทีมประสานวิชาการ รหัส 029)

...“ตัวชี้วัดในการพัฒนาศักยภาพพื้นที่ที่เราต้องเข้าไปลุ้นให้กำลังใจ เชียร์ให้ชุมชนทำได้ ทั้งช่วยแก้ปัญหาด้วย ให้กำลังใจให้เขาทำให้สำเร็จ”... (ทีมประสานวิชาการ รหัส 006)

2.3) ระยะประเมินผล เป็นระยะที่ทีมประสานวิชาการ ติดตามสนับสนุนชุมชน เน้นเรื่องการประเมินความสำเร็จของโครงการตามตัวชี้วัด และประเมินความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อระบุการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังการดำเนินโครงการ ดังแสดงในภาพที่ 4 โดยใช้แบบประเมินความเข้มแข็งของชุมชน 9 มิติ (การมีส่วนร่วม ผู้นำท้องถิ่น โครงสร้างองค์กร การประเมินปัญหา การระดมทรัพยากร การเชื่อมโยงภายนอก การถามว่าทำไม บทบาทตัวแทน และการบริหารจัดการ) นอกจากนี้ ทีมประสานวิชาการต้องเขียนรายงานทุกครั้งที่ลงติดตามชุมชนอย่างต่อเนื่อง สรุปผลให้เห็นการดำเนินงานในภาพรวม ค้นหาคุณค่าจากผลการดำเนินโครงการ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาต่อยอดต่อเติม เพิ่มพื้นที่ เพิ่มประชากรกลุ่มเป้าหมายให้มากขึ้น จนเกิดการพัฒนานวัตกรรมของชุมชนขึ้น นำผลที่ได้เข้าสู่เวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อขยายผลการดำเนินงานที่ได้รับการยอมรับไปสู่พื้นที่อื่นๆ

...“ของนครนั้น เราจะมีหนึ่งแผนที่ปะหน้าให้ผู้ทรงรู้ ว่าชุมชนมีการประเมิน 9 มิตินี้เป็นโยงมมุนนั้นเป็นอย่างไร เราจะสอนให้เขาเลย พอเสร็จสิ้นโครงการเราก็เอามาประเมินอีกรอบ ดูว่ามันมีการเปลี่ยนแปลงข้อไหนบ้าง ทำให้ของนครโอเค มันช่วยให้เห็นว่าชุมชนเขาดีขึ้นไหมหลังทำโครงการ ที่สำคัญเราต้องประเมินว่ามีการดำเนินงานได้บรรลุตามตัวชี้วัดของโครงการใหม่นี้สำคัญมาก”... (ทีมประสานวิชาการ รหัส 006)

...“ตอนเขียนสรุปผลการดำเนินโครงการฉบับสมบูรณ์นั้น ยากอยู่ถ้าไปทำทีเดียว ต้องทำมาตลอด ค่อยๆ สะสมทำไป ลงชุมชนไปติดตามบ่อยๆ เพื่อหาข้อมูลความเสี่ยงต่อการล้มของโครงการ สำคัญคือต้องช่วยชุมชนวิเคราะห์ข้อดี ข้อเด่น ปัญหา อุปสรรคที่จะบอกเล่าคนอื่นได้ เอาข้อมูลเหล่านั้นมาใช้ แล้ว

ภาพที่ 3 การดำเนินงานของทีมประสานวิชาการ ในระยะดำเนินโครงการ ดำเนินการในชุมชนบ้านเกาะรัง ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางพลี จังหวัดนครศรีธรรมราช

ภาพที่ 4 การดำเนินงานของทีมประสานวิชาการ ในระยะประเมินผล ดำเนินการในชุมชนบ้านเกาะรัง ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางพลี จังหวัดนครศรีธรรมราช

ระบุว่าชุมชนไหนทำได้ดี เพราะอะไร ค้นหาจุดเด่นของแต่ละชุมชนให้พบเพื่อเพิ่มความสามารถให้กับชุมชนได้มีการพัฒนาเป็นนวัตกรรม ให้ชุมชนดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง"... (ทีมประสานวิชาการ รหัส 014)

..."ตอนสรุป เอาทั้งหมดจะมารวมกันดูภาพรวม ดูเสร็จแล้วตรงนี้จะเติมสักนิดโทรไปบอก"... (ทีมประสานวิชาการ รหัส 029)

3) ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของทีมประสานวิชาการ

ผลประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องจากการดำเนินงานของทีมประสานวิชาการ ประกอบด้วย 1) ทีมประสานวิชาการ 2) ผู้รับผิดชอบโครงการ และ 3) ชุมชน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1) ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นต่อทีมประสานวิชาการ ได้แก่ 1) เกิดทีมประสานวิชาการที่เข้มแข็ง 2) เพิ่มพูนความรู้และทักษะด้านการสร้างชุมชนให้น่าอยู่ 3) เพิ่มเครือข่ายและประสิทธิภาพการทำงาน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1.1) เกิดทีมประสานวิชาการที่เข้มแข็ง เนื่องจากกระบวนการทำงานที่ทีมประสานวิชาการได้มาทำงานร่วมกัน ทำให้เกิดความรัก สามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว สามารถร่วมแก้ปัญหาให้สมาชิกในทีมให้ลุล่วงไปได้ โดยร่วมกันค้นหาสาเหตุและช่วยกันแก้ไขให้สอดคล้องกับสาเหตุ

..."เราทำแบบช่วยเหลือกัน"... (ทีมประสานวิชาการ รหัส 007)

..."ทีมพี่เลี้ยงเราร่วมหัวจมท้ายแก้ปัญหา กัน ตามไปช่วยกันถ้าชุมชนในทีมมีปัญหา บางทีดีแล้วยังไปตระเวนแถวหัวนา เพื่อให้ชุมชนทำโครงการให้เสร็จ"... (ทีมประสานวิชาการ รหัส 030)

..."ต้องเดินต่อแต่ถ้าทีมไม่สู้พวกเราจะต้องช่วยกันเจาะอีกว่ามันเกิดอะไรขึ้น พอเห็นปัญหาก็ต้องรีบเข้าไปช่วยแก้ไข"... (ทีมประสานวิชาการ รหัส 006)

3.1.2) เพิ่มพูนความรู้และทักษะด้านการสร้างชุมชนให้น่าอยู่ การเข้าร่วมเป็นทีมประสานวิชาการ เป็นกระบวนการทำงานที่ช่วยหล่อหลอมให้พี่เลี้ยงเกิดทักษะการคิดนอกกรอบ ซึ่งสามารถนำมาพัฒนาพื้นที่ได้ ทำให้เกิดความเป็นอิสระในการดำเนินงาน มีทักษะในการจัดการ การพูด การพัฒนา และแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ

..."เราสุดยอด คิดนอกกรอบได้ไม่อายใคร"... (ทีมประสานวิชาการ รหัส 002)

..."ทุกปัญหาช่วยให้เราคิดได้มากขึ้น ถ้ามีกิจกรรมอะไรที่ปล่อยให้ทำ เราจะทำได้ดี เพราะมีอิสระ ทำได้มากกว่าทำงาน

ประจำ ทำได้เป็นระบบขึ้น เพราะได้แลกเปลี่ยนกัน"... (ทีมประสานวิชาการ รหัส 001)

3.1.3) เพิ่มเครือข่ายและประสิทธิภาพการทำงาน ด้วยความตั้งใจของทีมประสานวิชาการ เพื่อช่วยแก้ไขปัญหของชุมชน ส่งผลให้เกิดระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพสามารถสร้างภาคีเครือข่ายเพิ่มขึ้น

..."เราทำงานมีประสิทธิภาพมากกว่าคนอื่น ดูได้จากการได้รับการยอมรับจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เราทำงานด้วยดีกว่าคนอื่นที่ไม่ได้เป็นพี่เลี้ยงเหมือนพวกเรา แล้วก็มองงาน ทำงานเป็นระบบ ทำงานได้เร็วขึ้นเลยนะ ที่สำคัญรู้จักคน รู้จักชุมชนมาก รู้จักไปหมดทั้งจังหวัด ประสานงานง่ายเพราะมีเครือข่ายมาก"... (ทีมประสานวิชาการ รหัส 001)

..."พอเป็นพี่เลี้ยงนาน ๆ นี้ มันช่วยให้เข้าใจงานได้มากขึ้นนะ ทำงานเร็วขึ้นด้วยเพราะเริ่มมองเป็นระบบ"... (ทีมประสานวิชาการ รหัส 006)

3.2) ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นต่อผู้รับผิดชอบโครงการ ได้แก่ 1) สามารถเป็นผู้นำทำงานโครงการจนบรรลุตามตัวชี้วัด 2) เพิ่มเครือข่าย ขยายและต่อยอดการร่วมสร้างชุมชนให้น่าอยู่ รายละเอียดดังต่อไปนี้

3.2.1) สามารถเป็นผู้นำทำงานโครงการจนบรรลุตามตัวชี้วัด โดยเป็นผู้นำ ทำงานเก่ง เร่งสร้างชุมชนต้นแบบ ผู้รับผิดชอบโครงการได้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลชุมชนของตนเองเพิ่มขึ้น สามารถเชื่อมโยงเครือข่าย จนเกิดเครือข่ายการทำงานอย่างเป็นระบบ สามารถดึงทรัพยากรที่มีทั้งในและนอกชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ สังเกตได้จากแกนนำที่พูดไม่เก่งกลายเป็นวิทยากรได้ โดยได้รับการผลักดันจากทีมประสานวิชาการให้ดำเนินการพัฒนาพื้นที่ ส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีในการพัฒนาการทำงานอย่างเป็นระบบ

..."ได้รู้จักชุมชนเพิ่มขึ้น คิดและทำงานเป็นระบบ มีเครือข่าย รู้จักเชื่อมโยงเครือข่ายมาร่วมทำงานพัฒนาชุมชนรู้และเข้าใจในการดึงทรัพยากรที่มีทั้งในและนอกชุมชนมาใช้ประโยชน์"... (ผู้รับผิดชอบโครงการ รหัส 015)

..."คิดเป็นและก็ทำงานอย่างมีระบบมากขึ้น อะลุ่มอล่วยกันได้ มีเครือข่ายในการพัฒนา รู้ช่องทางในการนำทรัพยากรมาใช้กับชุมชนตนเองจากที่อื่น"... (ผู้รับผิดชอบโครงการ รหัส 029)

..."แกนนำที่ทำกับเรานั้นส่วนใหญ่จะก้าวหน้าหมดเลยนะเมื่อก่อนจากพูดไม่เก่งก็เก่ง ทำอะไรแล้วก็จะทำได้ พอสักพักก็จะเป็นผู้นำชุมชนหรือเป็นวิทยากรในเวทีต่างๆ รุ่นแรกนี่ เป็นวิทยากรได้หมดเลย"... (ผู้รับผิดชอบโครงการ รหัส 027)

..."ชุมชนเขาเก่งด้วยตัวแกนนำของเขาเอง พี่ก็มีส่วนใน

การผลักดันคำว่าขึ้นกรอบโครงการและตามงาน ตามปกติแทบจะโค้ชเขาในการติดตามมันน้อยมาก ยกเว้นโค้ชเฉพาะช่วงที่พัฒนา”... (ผู้รับผิดชอบโครงการ รหัส 011)

3.2.2) เพิ่มเครือข่าย ขยายและต่อยอดการร่วมสร้างชุมชนให้น่าอยู่ ผู้รับผิดชอบโครงการต่อยอดงานเดิมที่มีอยู่ให้เพิ่มขึ้น ผู้เข้าร่วมดำเนินงานเพิ่มขึ้น เพิ่มและขยายกิจกรรมการทำงานโครงการ รวมทั้งได้รับทุนสนับสนุนเพิ่มเติมจากหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

...“มีเครือข่ายอื่นมาเพิ่มทุน มาเติม มาต่อยอดให้”... (ผู้รับผิดชอบโครงการ รหัส 001)

3.3) ผลที่เกิดขึ้นต่อชุมชนที่ได้รับทุนสนับสนุน ได้แก่ 1) เกิดแกนนำชุมชนที่มีศักยภาพในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ 2) ชุมชนเกิดการเรียนรู้ นำสู่การเปลี่ยนแปลงได้ตามตัวชี้วัดโครงการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.3.1) เกิดแกนนำชุมชนที่มีศักยภาพในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ แกนนำร่วมสร้างชุมชนมีความเป็นกันเอง การบริหารงานอย่างเป็นระบบ รู้การจัดการทรัพยากรที่มีในชุมชน สามารถสร้างประโยชน์สูงสุดแก่คนในชุมชนได้ ดังคำบอกเล่าต่อไปนี้

...“คิดเป็นและก็ทำงานอย่างมีระบบมากขึ้น”... (ผู้รับผิดชอบโครงการ รหัส 029)

3.3.2) ชุมชนเกิดการเรียนรู้ นำสู่การเปลี่ยนแปลงได้ตามตัวชี้วัดโครงการ โดยชุมชนเห็นกระบวนการพัฒนาและเกิดการพัฒนาที่ชัดเจน โดยการเพิ่มกิจกรรม ทำงานสำเร็จ เพิ่มการมีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ได้รับทุน หนุนเสริม เติบโตศักยภาพ มีและรู้ข้อมูลชุมชน สร้างการเปลี่ยนแปลงหลากหลายประเด็นอย่างต่อเนื่อง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) เพิ่มกิจกรรม ทำงานสำเร็จไม่ทิ้งงานช่วยกันพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

...“เราเกาะติดทำอยู่ตลอด เป็นพื้นที่ต้นแบบที่เราได้ทำมาตั้งแต่ปี 52”... (ผู้รับผิดชอบโครงการ รหัส 029)

2) เพิ่มการมีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ เพิ่มการรวมกลุ่ม เพิ่มการมีส่วนร่วมด้วยปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นด้วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดี กระทั่งชุมชนได้รับประโยชน์จากโครงการที่วางไว้ จึงสามารถไปขอทุนจากที่อื่นได้ แสดงให้เห็นว่าชุมชนเข้มแข็งมีการร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนา

...“เราได้ทำงานกับคนอื่นมากขึ้น หมู่บ้านได้ประโยชน์ ตอนหลังก็พัฒนาต่อจนไปขอทุนจากที่อื่นได้”... (ผู้รับผิดชอบโครงการ รหัส 009)

...“ผลลัพธ์ที่ชุมชนได้รับนั้น ส่วนใหญ่ฐานของเขาจะดีอยู่แล้ว พอโครงการเสร็จสิ้นเขาก็ทำไปได้ต่อเนื่อง”... (ผู้รับผิดชอบโครงการ รหัส 011)

...“การทำโครงการนี้ทำให้ผู้ใหญ่กับ อบต.ที่ไม่เคยทำงานร่วมกันเลยได้มาทำงานร่วมกันจนได้”... (ผู้รับผิดชอบโครงการ รหัส 010)

3) ได้รับทุน หนุนเสริม เติบโตศักยภาพ ทั้งจากหน่วยงานราชการและหน่วยงานภาคเอกชน ได้เติบโตศักยภาพแก่ผู้รับผิดชอบโครงการในการมีส่วนร่วมและปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น จนกระทั่งมีขีดความสามารถในการขอสนับสนุนทุนจากแหล่งทุนอื่น มาดำเนินงานพัฒนาชุมชนได้ต่อเนื่อง แหล่งทุนที่ให้การสนับสนุน ได้แก่ เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) เป็นต้น

...“โครงการที่วางไว้ ตอนหลังก็พัฒนาจนสามารถไปขอทุนจากที่อื่นได้”... (ผู้รับผิดชอบโครงการ รหัส 009)

4) มีและรู้ข้อมูลชุมชน ใช้ทุนและศักยภาพเพื่อการพัฒนาให้มีและรู้ข้อมูลกฎเกณฑ์ของชุมชน และรู้จักนำทรัพยากรธรรมชาติที่มีมาพัฒนาจนสามารถได้รับการสนับสนุนจากเทศบาล สร้างข้อตกลงต่างๆ เพื่อประโยชน์สูงสุดของชุมชน ดังคำบอกเล่าต่อไปนี้

...“ชุมชนมีข้อมูล ได้ทำข้อมูล จากเดิมไม่เคย พอทำเองรู้เอง เลยทำได้ จึงทำโครงการเรื่องผึ่งมา พี่เลี้ยงทดลองให้ชาวบ้านเห็น ทางเทศบาลเลยสนับสนุนเพื่อต่อยอด”... (ผู้รับผิดชอบโครงการ รหัส 029 และ 019)

5) สร้างการเปลี่ยนแปลงหลากหลายประเด็นอย่างต่อเนื่อง เช่น ลดการใช้สารเคมี โดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ เลี่ยงผึ่งไทรงจนสามารถคืนความเป็นธรรมชาติให้กับชุมชนได้เพิ่มรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่

...“มีผึ่งเข้ามาอยู่ในพื้นที่ เป็นทุนของชุมชน เลยทำโครงการต่อเรื่องผึ่ง เป็นที่มาของโครงการผึ่งไทรง ด้วยปัญญาของชาวบ้าน ลดการใช้สารเคมีได้ เพราะผึ่งจะอยู่ในที่ซึ่งไม่มีสารเคมี ถ้ามีจะไม่อยู่”... (ผู้รับผิดชอบโครงการ รหัส 019)

4) ปัจจัยเงื่อนไขความสำเร็จในการดำเนินงานของทีมงานวิชาการ ได้แก่ 1) ทีมทำงานที่เข้มแข็ง 2) ความมุ่งมั่นของทีมงาน 3) บุคลากรเข้ากับงานประจำ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1) ทีมทำงานที่เข้มแข็ง โดยมีสัมพันธ์ภาพที่ดี มีการทำงานร่วมอย่างสนุก ทีมงานทำงานด้วยความผูกพัน เชื้อเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดความสุขในการทำงาน มีลักษณะงานที่ทำหาย ทำให้ไม่ติดกรอบ ลักษณะงานทำให้เกิดความรู้และอิสระในการคิด ทำหายอยู่ตลอดเวลา

...“ความสัมพันธ์ที่ดีของทีมงาน ของชุมชน”... (ทีมประสานวิชาการ รหัส 011)

...“ยืนยันว่าเราจะต้องรู้จักคนในพื้นที่ให้ชัด พื้นที่จะอาศัยการบอกต่อ และที่สำคัญคือถ้าเราไม่ขึ้นโครงการมาแต่ต้นเรา จะประสบความสำเร็จยาก”... (ทีมประสานวิชาการ รหัส 030)

4.2) ความมุ่งมั่นของทีมงาน เป็นลักษณะที่ทีมประสานวิชาการอยากช่วยชุมชน จึงเปิดใจ พร้อมเรียนรู้ใหม่ตลอดเวลา ลักษณะสำคัญที่จะทำให้สามารถพัฒนาศักยภาพของทีมประสานวิชาการได้ คือ ความพร้อมด้านความรู้สึคนึกคิดที่ต้องการช่วยเหลือ สนับสนุน ยกย่องความเข้มแข็งให้กับชุมชน ทำให้พี่เลี้ยงพร้อมเรียนรู้ตลอดเวลาทั้งด้านการเรียนรู้ชุมชน รู้จักคนใหม่ๆ เรียนรู้งานที่เกิดการคิดค้น สร้างสรรค์วิธีทำงานที่ไม่เหมือนกับการประจำ ตลอดจนเปิดใจพร้อมเรียนรู้จากปัญหาที่เกิดขึ้นและพร้อมที่จะแก้ไขตลอดเวลา

...“ทำไปได้เรียนรู้ เป็นงานของชุมชนอยู่แล้ว คำบางคำเราใช้ไม่ถูกเพราะเราไม่ใช่พนักงานวิชาการ”... (ทีมประสานวิชาการ รหัส 010)

...“พี่เลี้ยงจะต้องไปทำการบ้านมาให้ดี เพื่อประเมินว่าโครงการที่ทำกับเรานั้นมีทีมพร้อมไม่พร้อมต้องประเมินหมดเลย และก็มีความเป็นไปได้ไหม”... (ทีมประสานวิชาการ รหัส 030)

4.3) บุคลากรเข้ากับงานประจำ ทำให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ปัจจัยที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาศักยภาพทีมประสานวิชาการ คือการสนับสนุนให้เกิดการบูรณาการเข้ากับงานประจำ เช่น เจ้าหน้าที่สาธารณสุขมีหน้าที่ดูแลการสร้างเสริมสุขภาพให้กับประชาชนในชุมชนเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว เมื่อได้รับการสนับสนุนการทำงานจากโครงการร่วมสร้างชุมชนให้น่าอยู่ ให้ริเริ่มสร้างสรรค์งานใหม่ในชุมชนที่รับผิดชอบ จึงทำให้เกิดความท้าทายที่จะดำเนินกิจกรรมงานเหล่านั้นให้สำเร็จ อีกทั้งยังเป็นลักษณะงาน กิจกรรมที่ชุมชนมีความต้องการดำเนินการเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ยิ่งจะช่วยให้การทำงานประสบความสำเร็จเพิ่มขึ้น

...“เราก็จะเอาแนวทางที่เราจะจนเข้ากับหน่วยงานหลักของเราให้ได้ แต่เมื่อหน่วยงานหลักเราใช้ให้เราทำงานกับพื้นที่เราจะเอาอันนี้”... (ทีมประสานวิชาการ รหัส 011)

อภิปรายและสรุปผล

รูปแบบการดำเนินงานของทีมประสานวิชาการ จังหวัดนครราชสีมา เป็นกระบวนการพัฒนาชุมชนที่เน้นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้รับผิดชอบโครงการและชุมชน มี

สมรรถนะในการประสานงาน ค้นหาคนเก่ง คนสำคัญ เพื่อใช้เป็นทุนและศักยภาพของชุมชนในการจัดการปัญหาที่มีอยู่ โดยสร้างการมีส่วนร่วมกับหลายภาคส่วนทั้งในและนอกชุมชน สอดคล้องกับการศึกษาของ พงศ์เทพ สุธีรวุฒิ และคณะ (2557) ที่เสนอให้คณะทำงานโครงการประสานงานกับบุคคลในชุมชน ซึ่งจัดเป็นทุนทางสังคมที่มีความพร้อมในการลงมือปฏิบัติงาน เช่น ผู้บริหารของ อบต. เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อาจารย์จากมหาวิทยาลัย และผู้นำชุมชน เป็นต้น สอดคล้องกับการศึกษาของ Barbara et al. (2010) ที่ระบุว่า การพัฒนาศักยภาพด้านวิชาการมีส่วนช่วยสร้างการเปลี่ยนแปลง เกิดการสร้างชุมชนให้น่าอยู่ได้ และข้อค้นพบในขั้นตอนการพัฒนาข้อเสนอโครงการ ซึ่งมีความรู้เฉพาะตามบริบทของพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาจากการศึกษาในครั้งนี้ คือ การพัฒนาข้อเสนอโครงการที่เน้นกระบวนการรวมทีมประสานพัฒนาโครงการแบบมีส่วนร่วมด้วยกลยุทธ์ “รวม-แยก-แยก-รวม” และ “รวม-แยก-รีเชค-ไขว้”

ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมโครงการทำให้ทีมประสานวิชาการเกิดทีมงานที่เข้มแข็ง ร่วมรักสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว ร่วมกันแก้ปัญหาให้ลุกล่วงไปได้ เกิดทักษะความคิดนอกกรอบและทักษะในการจัดการ สามารถนำมาพัฒนาตัวเองได้ เพิ่มเครือข่ายและประสิทธิภาพในการทำงานให้ดีขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ ฐานันดรศักดิ์ บวรนนท์กุล (2557) ที่พบว่า การเพิ่มขีดความสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นทั้งในตัวบุคคล กลุ่ม องค์กร หรือชุมชน และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในตัวบุคคลส่งผลให้งานต่างๆ มีประสิทธิภาพ คุณภาพที่ดีขึ้น นอกจากนี้ จากการดำเนินงานของทีมประสานวิชาการที่ช่วยสนับสนุนและพัฒนาศักยภาพให้ผู้รับผิดชอบโครงการมีศักยภาพและทำงานอย่างเป็นระบบ สามารถดำเนินโครงการให้แล้วเสร็จ บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้นั้น สอดคล้องกับข้อเสนอของ ประเวศ วะสี (2557) ที่ระบุว่า การสร้างชุมชนให้น่าอยู่ เป็นการสร้างชุมชนเข้มแข็ง สมาชิกของชุมชนต้องมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนและชุมชนที่จะแก้ไขปัญหา พัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง ประกอบกับสมาชิกของชุมชนพร้อมที่จะร่วมกันจัดการกับปัญหาของตนและชุมชน ทั้งนี้เกิดจากผู้รับผิดชอบโครงการ เป็นผู้นำ ลงมือทำให้ชาวบ้านเห็น และเมื่อเกิดผลดีชาวบ้านจึงลงมือทำตาม เช่นเดียวกับข้อค้นพบของ ชมภูษ หนุนาค (2559) ที่ระบุว่า การให้ชาวบ้านได้ลงมือทำ เรียนรู้กับปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้น และหาวิธีการแก้ปัญหาเอง ช่วยให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ นอกจากนี้ยังสามารถเพิ่มเครือข่าย ขยายและต่อยอดการร่วมสร้างชุมชนให้น่าอยู่ ขยายกิจกรรมในการทำโครงการ และสามารถรับทุนขยาย

โอกาสจากหน่วยงานต่างๆ แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาศักยภาพผู้รับผิดชอบโครงการของทีมประสานวิชาการจนสามารถทำโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดแกนนำร่วมสร้างชุมชนให้น่าอยู่เพิ่มขึ้น เพิ่มการมีส่วนร่วม ส่งผลให้เกิดชุมชนเข้มแข็ง ชุมชนร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนา จนได้รับทุนหนุนเสริมเติมศักยภาพจากหน่วยงานต่างๆ เพื่อต่อยอดให้กับชุมชนสอดคล้องกับการศึกษาของ รุ่นันต์ศักดิ์ บวรนนท์กุล (2557) ที่ระบุว่า การพัฒนาศักยภาพบุคคลช่วยพัฒนาคุณภาพและวิธีการทำงานของบุคคลให้มีความมีประสิทธิภาพดีขึ้น นอกจากนี้จากผลการศึกษาระบุให้เห็นว่าประชาชนในชุมชนมีและรู้ข้อมูลชุมชน ใช้ทุนและศักยภาพเพื่อการพัฒนาได้ สอดคล้องกับ พงศ์เทพ สุธีรัฐดี (2556) ที่กล่าวว่าผลลัพธ์ที่สำคัญของการสร้างชุมชนให้น่าอยู่ คือ ชุมชนมีการพัฒนาศักยภาพคนในชุมชนให้มีการจัดการข้อมูล ใช้ข้อมูลในการดำเนินงาน สามารถวางแผนการดำเนินงาน มีการทำงานอย่างมีส่วนร่วมและมีการเรียนรู้ร่วมกัน

ปัจจัยเงื่อนไขความสำเร็จที่เป็นกลไกสนับสนุนให้ทีมประสานวิชาการสามารถหนุนเสริมให้ชุมชนร่วมสร้างชุมชนให้น่าอยู่ได้สำเร็จ ได้แก่ ทีมงานมีความผูกพัน เชื้อเพื่อ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดความสุขในการทำงาน สอดคล้องกับการศึกษาของ กรรณก บุญชูจรัส และ ภัทรพล มหาพันธ์ (2553) ที่ระบุว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการทำงานเป็นทีม ได้แก่ การคิดเชิงบวก การรวมทีม การจัดการความรู้ สภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการทำงาน นอกจากนี้การบูรณาการงานในโครงการเข้าสู่งานประจำของทีมประสานวิชาการ เป็นปัจจัยเงื่อนไขความสำเร็จสำคัญที่ช่วยเอื้ออำนวยให้ชุมชนได้รับการสนับสนุนจากทีมประสานวิชาการอย่างเต็มศักยภาพ

บรรณานุกรม

- กรรณก บุญชูจรัส และ ภัทรพล มหาพันธ์. 2553. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการทำงานเป็นทีมของพัฒนากรในพื้นที่ความรับผิดชอบของศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชน จังหวัดเพชรบุรี. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*. 2(1); 71-87.
- ชมภูณัฐ ทุนนาค. 2559. คุณลักษณะผู้นำในการสร้างชุมชนเข้มแข็งตามแนวการทำเกษตรแบบยั่งยืน กรณีศึกษา: สหกรณ์บ้านคลองโยง อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม. *วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*. 27(2); 131-138.
- รุ่นันต์ศักดิ์ บวรนนท์กุล. 2557. การสร้างเสริมศักยภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี*. 6(2); 180-187.
- ประเวศ วะสี. 2557. พลเมืองเข้มแข็ง สังคมเข้มแข็ง หัวใจของการปฏิรูปประเทศไทย รวมปาฐกถาจาก การสัมมนา สานพลังปฏิรูปสังคม ให้ชุมชนเข้มแข็ง. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. กรุงเทพฯ.
- พงศ์เทพ สุธีรัฐดี. 2556. คู่มือร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่. สถาบันการจัดการระบบสุขภาพมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. สงขลา.
- พงศ์เทพ สุธีรัฐดี และคณะ. 2557. การติดตามสนับสนุนและประเมินผลโครงการพัฒนาสุขภาพชุมชน. บริษัท โฟ-บาร์ด. สงขลา.

การนำผลการวิจัยไปใช้

รูปแบบการสร้างชุมชนให้น่าอยู่ โดยการประสานการทำงานร่วมกันจากหลากหลายภาคี ตั้งแต่ สถาบันการศึกษา หน่วยบริการสุขภาพ องค์กรชุมชน และภาคประชาชน โดยมีทีมประสานวิชาการเป็นผู้สนับสนุนการดำเนินงานให้กับชุมชนนั้น ช่วยให้การดำเนินโครงการของชุมชนบรรลุผลสำเร็จ จึงเสนอให้หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน เช่น กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ อปท. รพ.สต. เป็นต้น สามารถนำความรู้จากการศึกษานี้ไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนเป้าหมายต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ ควรนำไปศึกษาต่อยอดเพิ่มเติมในประเด็นผลลัพธ์จากการดำเนินงานของทีมประสานวิชาการ เพื่อยืนยันผลลัพธ์ และเพิ่มการศึกษาในจังหวัดอื่นๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลภาพรวม อันจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปปรับใช้พัฒนาศักยภาพของทีมประสานวิชาการในจังหวัดต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสถาบันการจัดการระบบสุขภาพ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่สนับสนุนทุนวิจัย สัญญาทุนเลขที่ 59-ช-014

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. 2560. **บทบาทหน้าที่ของ สสส.** จาก <http://www.thaihealth.or.th/Aboutus.html>. สืบค้นเมื่อ 17 พฤษภาคม 2560.

Barbara, A. et al. 2010. **Community-based participatory research: A capacity-building approach for policy advocacy aimed at eliminating health disparities.** *American Journal of Public Health.* 100(11); 2094–2102.

Kim, K.H. & Zabelina, D.L. 2011. **Mentors.** *Encyclopedia of Creativity.* 2nd Eds. Elsevier, Netherland. p. 102–106.

Miles, M.B., & Huberman, A.M. 1994. **Qualitative data analysis: An expanded sourcebook.** Sage. USA. p. 338.

National Association of Chronic Disease Directors. 2013. **The community mentor model: The innovative framework of community partnership.** USA.

Rhodes, J.E. et al. 2011. **Mentor relationships.** In: B. Bradford Brown and Mitchell J. Prinstein, editors. *Encyclopedia of Adolescence,* Vol. 2. San Diego: Academic Press, USA. p. 196–204.